

The analysis of the poetry «The little Hare and the Boy» and the story «Christmas pine-tree» focuses on empathy for the animal world. The play «Sleeping Dream, or a Tale of a Green Grove» noted the activation of folklore-mythological material. It has been observed that the writer skillfully uses numerous metamorphoses to reproduce the interconnection of environment and human beings, showing the richness and diversity of the natural world. It has been proved that, while experiencing the purification of the soul, the childish images of Olena Pchilka become the conscious carriers of the idea of love for all living things. It is noted that in this way the writer shows on what soil the love for her native land is formed.

Key words: works for children, environmental motives, psychology, artistic detail, Ukrainian children's theater, mythological images.

Куманська Юлія Олександрівна – здобувач наукового ступеня к. філол. н.; *ORCID iD*: 0000-0001-7975-1525; yusmal@ukr.net

УДК 821.161.2-3Пчі.09:7.041-053.2

Лідія Ковалець

Образи дітей у художній прозі Олени Пчілки

У статті розглянуто визначений корпус прозових творів Олени Пчілки, розрахованих більше на дорослого читача, в аспекті присутності у них дітей. Ролі дітей зазвичай другорядні, епізодичні, але деколи й головні. З'ясовуються, зокрема, особливості перебування малих героїв у певній художній площині, їх заняття, інтереси, соціальні статуси, психологія вчинків, розвиток характерів, узалежненість дитячих історій від історій їхніх рідних, близьких, оточення, а ще тенденції у вихованні дітей, як їх пізнала й осмислила авторка.

Ключові слова: Олена Пчілка, проза, образ дитини, дорослі, селянське – панське, вчинок, формування характерів.

Творчість кожного письменника своєрідно віддзеркалює зовнішні і внутрішні сфери його життя, тож присутність у ній образів дітей, навіть широчінь їхнього кола багато дає для розуміння того чи іншого автора як людини, особливостей його художнього світовідчуження. Олена Пчілка, її життя, літературна, перекладацька і фольклористична спадщина, громадсько-культурна діяльність яскраво ілюструють цю думку, надто ж промовляють самі за себе

різножанрові твори, написані спеціально для дітей, та самовіддане служіння їм у редакторській іпостасі; «Молода Україна» вже й назвою своєю в умовах російського імперського тиску бадьоро засвідчувала бачення письменницею нашої перспективи.

Водночас надзвичайно цінний матеріал із обговорюваної теми містить та частина прози Пчілки, що своїм психологізмом зорієнтована більше на дорослих: у цікавому, колоритному шерегу створених там образів представників різних верств українського суспільства на зламі століть дітям часто відводиться зовсім небутафорська роль. Утім, критика прижиттєва, загалом неласкава до Пчілки (міркування Д. Донцова), як і критика вже радянська і пострадянська рідко зауважували присутність у цій творчості образів дітей, навіть у працях ближчих до нас Г. Аврахова, Н. Антипчук, Т. Борисюк, І. Денисюка, О. Камінчук, М. Легкого, В. Святовця й ін. вдумливе прочитання оповідань і повістей Пчілки не позначене пильнішою увагою до тієї частини людського товариства, котра внутрішньо була цій письменниці – з огляду на материнство! – мабуть, таки найближчою. Наш намір схарактеризувати цей дивовижний гурт юних мешканців світу Пчілки-прозаїка передбачає з'ясування наступних питань:

1) Якими є особливості перебування дітей у тій чи тій художній площині, заняття, інтереси, ідеали та й соціальні статуси малих героїв, не кажучи вже про психологію їхньої поведінки в розгорнутіших ситуаціях?

2) Наскільки обґрунтованою виявляється присутність дітей у певній картині, сцені, художній колізії, адже йдеться про твори, призначені загалом для дорослих; невже тільки задля створення ефекту повноти людського життя?

3) Чи узалежнюються подані дитячі історії від історій їхніх рідних, близьких, друзів, дальшого оточення, наскільки дітям вдається зберегти при цьому свою внутрішню суверенність?

4) У чому полягали, за Пчілкою, підходи до виховання дітей з боку її сучасників, наскільки чутливо «вловила» й художньо зінтерпретувала їх ця авторка? У чому, власне, її оригінальність як творця дитячих художніх типів?

Об'єктом наших спостережень стануть тексти, що увійшли до збірки «Твори», виданої столичним видавництвом «Дніпро» 1980 року: із дев'яти вміщених там одиниць сім так чи інакше пов'язані з дітьми, у двох чи навіть трьох вектор уваги авторки ледь не одразу переміщується з образів дорослих на образи дітей, проблематика життя дорослих стосується і їх, іноді вони фактично виявляються в центрі авторської уваги. *«Кожне її [Пчілки] оповідання – це якийсь глибший конфлікт, не простий собі малюнок, щоб зворушити читача. Це якась проблема»* [2], – читаємо у Д. Донцова, розуміючи, що дитяче товариство втягнене у ті конфлікти на рівні соціальному, морально-психологічному і навіть генетичному. Найактивніше зображуючи своє *«середньобуржуазне оточення <...> з виразними наголосами на моментах національному та естетичному»* [8], Пчілка тяжіла серцем і до селянства, яке теж добре знала, більше того, була зорієнтована на зближення станів українського суспільства. Очевидно, і цей момент мала на увазі Олена Теліга, мовлячи про *«велику цивільну відвагу»* письменниці [7, с. 106].

Здавалося б, дитинство паненят, як-от з оповідання «Чад» чи повісті «Товаришки», мусить бути безжурним, в ореолі достатку і пестошів. Проте одностайного настрою в тих картинах нема, реалії, часто драматичні, вриваються у світ неізолюваний іноді пронизливим вітром, та й панство різне: свідоме, добре освічене, близьке до народу – й винародовлене, деморалізоване, котре й нащадкам своїм не має що передати з духовних набутків у спадщину, прирікаючи їх так само на деморалізацію. Отож у повісті «Товаришки» Люба й Раїса, представляючи одне дрібнопанське середовище, опиняються в різних системах ціннісних координат саме з огляду на присутність / відсутність добрих виховних зовнішніх впливів. Лектура Любиного батька, як і лектура її середовища, мала не тільки російський, французький, німецький компоненти, але й суто український, навіть глибоко народний: у старій татковій скрині з книжками допитлива доня знайшла «Енеїду» Котляревського, твори Шевченка, і *«назавжди одпечатались у Любиній голівці такі вирази, як «червоною гадюкою несе Альта вісті», «Хоча серце замучене, поточене горем, принести і положити на дніпрових горах...»* [6, с. 149]. З уст їхньої наймички дитина почула українські народні пісні, і вони заступили собою почутий від мами російськомовний примітив

на зразок «Валдайская возвишенность» чи «Уральській хребет». «Одпечатавшись» у свідомості панської доні, ці художньо-естетичні, національно-патріотичні впливи й забезпечили її розвиток по висхідній, демократичній, справді інтелігентській лінії.

Інша ситуація (без добрих книг, але з пихою) спіткала Раїсу, Любину товаришку по пансіону й дальшому навчанню; мати цієї дівчини («мамаша»), одержима прагненням «дати підрісній Раїсочке прілічноє воспитаніє», все зробила, щоб пиха задомінувала і в її характері. Питоме такими людьми ігнорується в різних планах: скажімо, ім'я молодшого брата Раїсочки Жорж, хоча Пчілка вказує, і то не раз, на «тяжку змору російщини, а не лише царського режиму» (Д. Донцов). Російщина і в ауру звичайної сільської школи пробує запустити свої щупальця. В оповіданні «Півтора оселедця» прості хлопчачки рідною мовою засвідчують своє знання, що то таке Африка (це «сторона», а не «часть света», як того бажає почути набундючений інспектор [6, с. 378]). Здорова селянська мораль диктує їм потребу триматися свого ґрунту і безкомпромісно глузувати з того, хто пробує вибити його їм із-під ніг.

Між тим селянське і панське не є у Пчілки опозиційними; самі по собі неоднозначні, вони в одних випадках реально корелюють, в інших – роблять це декларативно, по-ліберальному, ще в інших цураються такої кореляції. На переконання ж сучасної дослідниці, «у творі чітко простежується вододіл між Любою і Раїсою за етносоціальними ознаками, отже, героїні презентують дві найпоширеніші стереотипні поведінки інтелігенції» [1, с. 28]. Уточнимо: саме пори Олени Пчілки. На чиєму боці авторська симпатія, зрозуміло само собою, та й автобіографічність твору очевидна.

Якщо поведінка, загалом життя Люби з оповідання «Товаришки» – щаслива ілюстрація першого зразка взаємодії, то цього не скажеш про інших Пчілчиних персонажів. «Подивіться он на того хлопчика й дівчинку, що лежать там на верху воза; чим вони одмінні од тих же снопів? Нерухомі, з безмисним поглядом...» [6, с. 160] – іронічно заявляє Раїса Любі та Кості, з якими прямує «за граніцу» на навчання, бо «тепер се в моді». На що Люба цілком резонно відповідає фактично своїй зовсім не-товаришці: «Спитай, про що думають ті діти...» [6, с. 160].

В оповіданні «Чад» юне покоління Заборовських (молодесенька Лена, її менші брат із сестрою) ніби й не проти єднання з народом;

напередодні Різдва Лена мріє: *«Щоб пізнати самий процес колядування, візьму та й піду сама з дівчатами колядувать!»* [6, с. 103]. Малі Юрась і Маня готові наробити ліхтариків і кошичків, прикрасити ними та ласощами сосонку й покликати не лише попових дітей і «хвершалових», але й «простих мужицьких дітей на ту забаву» – Хведоськиних, Лукашевих, відтак поділитися з ними тим добром. Та обіцянка виявляється цяцяркою: як тільки-но стає відомо про забаву у городським клубі – «з танцями і таким іншим», Заборовські одразу ж забувають про все на світі і спрямовуються туди.

Іронічно-сатиричні ноти, з якими Пчілка виписує ситуацію, як не можна краще передають авторське ставлення до фальшивого, сповненого чаду народолобія частини українського панства, що вразило і наймолодших його представників. Примітно, що дитинство паненят у цієї авторки необов'язково панське, воно може бути так само, як і кожної дитини, не позбавлене драматизму і навіть трагізму. Пан, якого вбито у «Соловійовому співі», зтямився селянам, зосібна, й тим, що *«навіть дітей своїх розігнав по світу»* [6, с. 255]. Синок «хвершалки-вдови» Гриша в повісті «Товаришки» фактично виявляється на роздоріжжі: *«до панських дітей він не піде: там не приймуть, з мужицькими [на думку матері] уже йому не подоба дружитися»* [6, с. 227]. Так само заказана дорога до дітей Грицеві з того ж твору: служниця Меланка народила його від якогось єфрейтора-москалика, тож *«знають вже всі, що безбатченко він, тим же лихом і корять!..»* [6, с. 228].

Благо, що поряд із Гришею та Грицьком у ранній порі їхнього життя опиняється Люба, яка, вивчившись на лікарку, підлікувавши Грицька, виявляється для дітей добрим ангелом: *«приїде з міста, бубликів привезе і так у хату до себе закликає, посадить, їсти дає, по голові погладить!.. <...> обом потроху букви, наклеєні на картоні, показує, вже вони й пізнають їх <...>. А вже як часом Люба розгорне яку книжку з малюнками та почне показувати та розказувати, то в хлопчиків аж очі грають!»* [6, с. 228]. Навіть у цитованому фрагменті домінують дієслова доконаного виду, вчинки стають реалізацією особистого вибору героїні.

Майже не акцентуючи на деталях одягу, зовнішності дітей, що було прерогативою письменників-реалістів, обмежуючись тільки деталями (зате доволі докладно виписуючи побут), Пчілка тяжіла до показу внутрішнього буття своїх героїв, а ще більше, мабуть, до

показу їхніх дій. І мала рацію: *«у ланцюговій реакції вчинків відбувається духовне формування індивіда, розгортання та ствердження неповторної сутності його «Я», його особистості»* [4, с. 293]. Вчинками (а не вільнодумством) є говоріння малих школяриків з оповідання «Півтора оселедця» рідною мовою, їхнє вміння мислити, свідомо засвоювати книжні ази, а не тупо їх зазубрювати. Інакше б на завдання того самого інспектора порахувати, скільки коштує півтора оселедця, учень Кузьма Тхоренко не відповів би прямо *«Такого не може бути»* та ще й, певен себе, логічно не обґрунтував би свою думку: *«Півтора оселедця ніхто не продасть»* [6, с. 374–375].

Власне, Д. Донцовим було справедливо підмічено, що Пчілка *«шанувала людину не за її приналежність до тої чи іншої верстви чи класу, а за те, що вона була людиною, за її душевний гарт, що не піддавався насильству, за душевну міць»* [2]. Окремі малі герої, як-от згаданий Кирило Тхоренко чи головний герой оповідання «Збентежена вечеря» Омелько, демонстрували цей спротив, свою юну душевну міць щиро, не на показ і тому закономірно перемагали.

У «Збентеженій вечері» читач може спостерегти ще й доволі стрімкий розвиток характеру селянської дитини, обставини її життя, високі моральні цінності, сповідувані безпосереднім оточенням, зрештою – коло осіб, так чи інакше причетних до її зростання. Зауважимо, що про інших дітей, котрі так само зі світу цього твору, – панських письменниця мовить скупко, лаконічно, вони немов здалеку і тому невиразні. Їх привозить із собою у панський двір знайома пара, налякана розгромом «грапської економії»: не зоставляти ж дітей *«на поталу хижій черні!»* [6, с. 337]. Та й троє місцевих паненят на одне лице, їхня роль справді бутафорська: вони метушаться біля сосонки (але, схоже, тільки, щоб наробити чаду і змусити дорослих відчинити квартиру, якою, за авторським задумом, скористається непроханий гість), лакей подає тим дітлахам вишукані страви; форма їхнього буття, як і дорослих, – споживацька.

Омелька ж його сповнена гідності родина вчить ділитися, віддавати – увагу, тепло, наразі скромні святвечірні гостинці, тим паче, що так велить звичай, згідно з яким дитина цього вечора має відвідати з вечерею хрещених. І той вечірній похід до пані – хрещеної матері та батька Свирида (місцем його перебування виявилась холодна у волості через підозру в розгромі тієї ж «грапської

економії») стає визначальним у громадянському та й суто людському змужнінні хлопця.

Дві зустрічі сповнені різного змісту, і контрастує між собою багато що: осяяний світлом панський маєток зі своєю мерзенною сутністю і темна, холодна теперішня обитель батька Свирида; настрої, що панують там і там: непевності, наляканості у панів – та бадьорі, життєрадісні, сповнені оптимізму на протилежному боці художньої реальності. Та наразі головне – дисгармоніювання цих настроїв у ставленні до Омелька і його щирих святочних дарів. Молода пані, удостоївши якомусь честі навіть відвідати оселю Омелькових родичів (ті *«не знали, куди й посадить ... і вітали, і приймали, давали дітям і оріхів, і меду, що дід принесли...»* [6, с. 350]), тепер кепсько зіграла роль лібералки: вона навіть забула ім'я похресника, дозволила своїм гостям підняти хлопця на кпини, та й кутя, яку він приніс, для неї тхне «мужиччиною». Тоді як батько Свирид величає малого не інакше як синком, братиком, смакує принесене з усмішкою і задоволенням. Та головне, що він любить цю дитину щиро й тепло, як батько. І, шпурляючи панству крізь прочинену квартиру його схожий на милостиню п'ятак, Омелько відхрещується від такого товариства як осоружного йому, чужого, іншого, з яким не хочеться мати нічого спільного. *«Нащо ви послали мене до панів!»* – каже хлоп'я схвильованій матері. – *«Я більше ніколи до їх не піду!»* [6, с. 350].

Іншими словами, малий герой чи не вперше самотуж і свідомо вдається до такого глобального протиставлення «свого» й «панського» як «чужого», рідна домівка як зона свободи та щирості протиставляється зоні приниження, фальші, отож профанної. «Вростаючи» у світ дорослих, ця доглянута дитина із «круглим видочком», завеликих, бо материних чоботах під кінець твору займає тверду позицію і фактично обирає своє майбутнє. Отож його соціалізація, з погляду психологічної науки, зазнала не тільки адаптації, тобто пристосування до рольових функцій та норм, що існують у середовищі, але й інтеріоризації – включення соціальних норм і цінностей у внутрішній світ дитини [див.: 5, с. 134].

Об'єктивна манера письма не завадила Пчілці ласкавообіймаюче ставитись до свого героя. З погляду критика, якраз за протестний жест *«любить вона того свого Омелька, не за його лахи і кривду»* [2]. Тоді як, нам видається, вона любить його – та й кожну дитину! –

навіть просто за те, що це дитина. «Білоголовенькі такі...» [6, с. 159], – мислить одна з героїнь, зобачивши селянських дітей. Уперше самотуж прийнявши пологи у простої жінки, Люба з повісті «Товаришки» дивиться на дитя явно очима самої авторки: *«Лежить та малесенька невідомо-відома істота, ще не розгладжена добре, там, у пелюшечці, а вже така дорога»* [6, с. 233]. Та й образи паненят у письменниці ніколи не містять негативної конотації; приналежність *«до типу жінок-мужчин з твердим характером, невгнутими переконаннями»* (Д. Донцов) не завадила Пчілці, якщо це йшлося про дітей, бути значно поступливішою у своїх судженнях.

Жінки її так само мислять дитину як щастя, а втрату її як найбільше горе. В оповіданні «Соловйовий спів» епізодичний образ матері Андрія Байдиша, того самого, котрий фізично розправився з ненависним паном і якого мали заслати в Сибір (іншого сина суворо покарано за «хурку дров»), наскрізь трагедійний:

«Вона тужила:

– Ой мій Андрієчку, мій голу-у-боньку! Моя ж ти дитинонько рідна!..» [6, с. 265].

Психологічно іще складніший випадок подає письменниця, мабуть, у найдраматичнішому своєму оповіданні «Рятуйте!». Бо якщо твір, за Ю. Лотманом, – це визначена модель світу, то ця конкретна модель хитка до неможливості: бідна сільська дівчина Оріся, потрапивши під вплив штундистів і перейнявшись їхніми ідеями сповна (зокрема тією, що діти – плід розпусти, гріха), боїться свого заміжжя як вогню: плетіння весільного вінка викликає в нещасної самі трагічні асоціації: *«У неї будуть діти. Од неї підуть скільки душ на такий самий гріх, на погибель»* [6, с. 283]. Відмовляючись жити, вкорочуючи собі вік у день весілля, Оріся відмовляється од свого продовження, не кажучи про власне щастя, роблячи це, підкреслимо, несвідомо, у стані афекту.

Мова про дитину й дитинство відбувається у Пчілки й на інших регістрах, воно може осмислюватись ще і як ретроспектива, від якої закономірно узалежнюється майбутнє життя людини. У довірливій розмові з Любою, своєю гідною життєвою обраницею, Дмитро Корнієвич (повість «Товаришки») так розповідає їй про власне минуле й особливості характеру: *«Такий я вдався!.. Або, може, таким зробило мене життя! <...> Я виріс без матері, зовсім її не пам'ятаю, виріс коло суворого батька, котрий, чинивши угоду моїй*

мачусі, ще менше одказував мені ласки, ніж би, може, хотів... Потім я жив у закритій школі при гімназії, де педагогічним принципом було не розманіжувати, а пригнічувати чулу дитячу душу, і ласки я не знав, не навчивсь і сам бути ласкавим» [6, с. 242].

Подібні міркування впливали явно з особистого життєвого досвіду авторки, якого багато на сторінках її прози, що вже сама по собі передбачала роздуми, портретування облич, ситуацій, душевних станів, з іншого боку, роблячи написане аж ніяк не публіцистичними трактатами, як видалося С. Єфремову [3], а таки прозою, жіночою прозою.

Таким чином, розглянутий корпус текстів авторства Олени Пчілки, як і передбачалося, виявився дуже благодатним джерелом для пізнання образної системи письменниці, зокрема її наймолодших представників. За ступенем авторської творчої уваги ці її літературні герої цілком уписуються в той категоріальний реєстр, що його свого часу запропонував М. Габель [9, с. 141–142]: тут є і герої-протагоністи, і другорядні особи, і персонажі, традиційні за своєю роллю і за своїм походженням, і ті, яких і не малося на увазі представляти читачеві як характери. Зображені чи то в повен зріст, чи фрагментарно, діти ніколи не є випадковими і добре репрезентують своє середовище – різні верстви українського суспільства останніх десятиріч XIX – початку XX ст., а ще особливості тодішнього сімейного, родинного виховання, міжлюдських стосунків загалом. Олена Пчілка досконало знала цю сферу життя, вона дорожила нею і, може, тому виявилась справді оригінальною в її показі. На черзі – залучення до розгляду всіх прозових творів письменниці, а ще розширення погляду в бік її поезії, драматургії, есеїстики, не кажучи про ширший літературний контекст.

Література

1. Бойко Н. Проблема свободи жінки в прозі Олени Пчілки. *Олена Пчілка і Гадяч*: наук. збірник. Київ, 2010. С. 27–30.
2. Донцов Д. Мати Лесі Українки (Олена Пчілка). *Дві літератури нашої доби*. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/Dontsov/DviLiteratury/OlenaPchilka.html> (дата звернення: 25.07.2019).
3. Єфремов С. Історія українського письменства. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Yefremov_Serhii/Istoriia_ukrainskoho_pysmenstva/ (дата звернення: 03.08.2019).

4. Основи психології: підручник / за заг. редакцією О. В. Киричук, В. А. Роменця. 2-е вид., стереотип. К., 1996. 632 с.
5. Психологія і педагогіка життєтворчості / ред. В. Доній та ін. Київ, 1996. 792 с.
6. Пчілка Олена. Твори / упоряд., автор передмови і приміток Н. О. Вишнеvsька. Київ: Дніпро, 1980. 583 с.
7. Теліга Олена. Партачі життя (До проблеми цивільної відваги). *Збірник. Детройт–Нью-Йорк–Париж: Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА, 1977. С. 105–120.*
8. Якубський Б. Творчий шлях Лесі Українки. URL: <https://www.l-ukrainka.name/uk/Guide/JakubskyBorys/CreativeWay/Biography.html> (дата звернення: 05.08.2019).
9. Габель М. О. Изображение внешности лиц. *Избранные труды по теории литературы*. Москва, 1964. С. 149–169.

References

1. Boiko N. Problema svobody zhinky v prozi Oleny Pchilky [The Problem of Woman's Freedom in the Prose by Olena Pchilka]. In: *Olena Pchilka i Hadiach*. Kyiv, 2010. pp. 27–30. (in Ukrainian)
2. Dontsov D. Maty Lesi Ukrainky (Olena Pchilka) [Lesia Ukrainka's Mother (Olena Pchilka)]. In: *Dvi literatury nashoi doby*. Available at: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/Dontsov/DviLiteratury/OlenaPchilka.html> (data zvernennia: 25.07.2019). (in Ukrainian)
3. Yefremov S. *Istoriia ukrainskoho pysmenstva* [The history of Ukrainian Literature]. Available at: http://chtyvo.org.ua/authors/Yefremov_Serhii/Istoriia_ukrainskoho_pysmenstva/ (in Ukrainian)
4. *Osnovy psykholohii* [The Basis of Psychology]. Textbook. Ed. by O. Kyrychuk, V. Romentsia. Second edition, stereotype. Kyiv, 1996. 632 p. (in Ukrainian)
5. *Psykholohiia i pedahohika zhyttietvorchosti* [The Psychology and Pedagogy of Life and Creativity]. Ed. by V. Donii and others. Kyiv, 1996. 792 p. (in Ukrainian).
6. Pchilka Olena. *Tvory* [Works]. Ed. by N. Vyshnevskia. Kyiv, 1980. 583 p. (in Ukrainian)
7. Teliha Olena. Partachi zhyttia (Do problemy tsyvilnoi vidvahy) [The Bad Workmen of Life. To the Problem of Civil Brave]. *Zbirnyk*. Detroit–New York–Paris, 1977. pp. 105–120. (in Ukrainian)
8. Yakubskyi B. *Tvorchyi shliakh Lesi Ukrainky*. [Lesia Ukrainka's Artistic Path]. Available at: <https://www.l-ukrainka.name/uk/Guide/JakubskyBorys/CreativeWay/Biography.html>. (in Ukrainian)

9. Gabel' M. O. *Izobrazhenie vneshnosti lic* [The Picture of the Appearance of Faces]. *Izbrannye trudy po teorii literatury*. Moscow, 1964. pp. 149–169. (in Russian)

Lydia Kovalets. Images of Children in the Artistic Prose of Olena Pchilka.

The article deals with a certain corpus of prose works by Olena Pchilka, created more for an adult reader, in the aspect of figuring children there. Their roles are usually accidental, episodic but sometimes even main. In particular, the peculiarities of finding these small heroes in a particular artistic plane, their occupations, interests, social statuses, psychology of actions, character development, dependence of children's stories on the stories of their relatives, closed persons, their surroundings, as well as tendencies in children upbringing as author cognized and understood them are revealed. Almost without focusing on the details of clothing, the appearance of children, limited to details (but rather detailing their way of life), Olena Pchilka aspired to show the inner being of her characters, and even more, perhaps, to show their actions. Depicted, whether comprehensively or fragmentary, children in that writer works never were accidental and represented their environment, the different layers of Ukrainian society in the last decades of the 19th – beginning of the 20th centuries, and furthermore their contemporary family upbringing, interpersonal relationships in general.

Key words: Olena Pchilka, prose, the image of child, adults, peasant's – master's, act, character formation.

Ковалець Лідія Михайлівна – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, l.kovalets@chnu.edu.ua